

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

አዳነ ንጉሴ

ሙስጠፋ አህመድ

አመልካች፡- ኢትዮ ቴሌኮም - ነገረጅ ፈቃዱ ኃይሌ ቀረቡ

ተጠሪ፡- ፒቲኤ ኢንተርናሽናል ኢንኮፖሬትድ - ተወካይ ዶ/ር ብርሃነ ገብራይ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ከስራ ውል ጋር ተያይዞ የመልካም ስራ አፈፀፀም ዋስትና ገንዘብ ይለቀቅልኝ ጥያቄን የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው በግልግል ጉባኤ ነው። የግልግል ጉባኤው ግራ ቀኙ ሚያዚያ 09 ቀን 2000 ዓ/ም በፈረመት ውል መሰረት የተቋቋመ ሲሆን ግልግሉ በውሉ መሰረት ከተቋቋመ በኋላ ክሱን ያቀረበው የአሁኑ ተጠሪ ነው። የተጠሪ ክስ ይዘትም በአሁኑ ተጠሪና በአሁኑ አመልካች በታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. ተደርጎ ሚያዚያ 09 ቀን 2000 በተፈረመና ከታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ/ም እስከ ነሐሴ 28 ቀን 2000 ዓ.ም. ድረስ የሚቆይ ውል ተዋውለው እንደነበር፣ ውሉ የተደረገውም አመልካች አለምአቀፍ ደረጃውን የጠበቀ የቴሌኮም ኩባንያ ለመፍጠር እገዛ ለማድረግ ተግባር መሆኑና በውሉ መሰረት ተጠሪ የአመልካችን የሰው ኃይል ችሎታ ከፍ በማድረግ የአሰራር ሂደቶችን፣ ፖሊሲዎችንና የአሰራር ደንቦችን ለማጎልበት፣ አመልካች የአሰራር ሂደቱን ለመደገፍ በጥቅም ላይ ያዋለውን ቴክኖሎጂ እንዲረዳ ለማስቻል፣ የአሰራር ሂደቱ ከቴክኖሎጂው ጋር የተጣጣመ መሆኑን ማረጋገጥና ቴክኖሎጂውን ለመጠቀም በጥቅም ላይ የዋሉ ሲስተሞችና ሥርዓቶችን በተግባር ላይ መዋላቸውን ማረጋገጥ፣ ለአመልካች ፐርሶኔል /የሰው ኃይል/ ተገቢ የሆነ መዋቅርን በማቅረብ እነዚህን ቴክኖሎጂዎችና የአሰራር ሂደቶችን በተሳካ ሁኔታ በጥቅም ላይ እንዲውሉ ለማስቻል፣ በትራንስፎርሜሽን /ለውጥ/ ሂደት ተሳትፎ የሚያደርጉ ፐርሶኔሎችን መሰረታዊ የስራ መስፈርቶችን ለማቅረብ፣ የስልጠና ፕሮግራሙ በተሳካ ሁኔታ መስጠት እንዲቻል ተገቢ የሆኑ ይዘቶችን እና አስፈላጊ የሆኑ ፋሲሊቲዎችን መለየትና የመፍትሔ ሃሳብን ለማቅረብ ግዴታ መግባቱን፣ አመልካች ለዚህ የተጠሪ ስራ \$ 4,289,189.60 (አራት ሚሊዮን ሁለት መቶ ሰማንያ ዘጠኝ ሺህ አንድ መቶ ሰማንያ ዘጠኝ ከስልሳ ሳንቲም የአሜሪካን ዶላር) ለመክፈል መስማማቱንና ተጠሪ ደግሞ አስራ አራት አማካሪዎችን ለማሰማራትና ከእነዚህ ውስጥ አምስቱ ለስምንት ወራት በቋሚነት እንዲሰሩ እና ስድስቱ ደግሞ ለሰባት ወራት

እየተቀያየሩ የሚሰሩ አማካሪዎች እንዲሁም ቀሪዎቹ ደግሞ ለአራት ወራት እየተቀያየሩ የሚሰሩ አማካሪዎችን መድቦ የነበረ መሆኑን፣ በውሉ መሰረትም የአከፋፈሉ ሁኔታ ለመጀመሪያ ሶስት ወራት (ጥር፣ የካቲትና መጋቢት) ለተሰሩት ስራዎች የውሉን ዋጋ 40%፣ ለሁለተኛው ሶስት ወራት (ሚያዚያ፣ ግንቦትና ሰኔ) ለሚሰሩት ስራዎች እንዲሁ የውሉን 40%፣ ቀሪውን የውሉን 20% ደግሞ በሁለት ወራት (ሐምሌና ነሐሴ) ለሚሰሩት ስራዎች እንደሚከፈል መገለጹን፣ 12% የሚሆነው የውሉ ዋጋ ደግሞ ከእያንዳንዱ ክፍያ ከመጀመሪያው ክፍያ ጀምሮ እየተቆረጠ ተይዞ እንደሚቆይ ስምምነት መደረጉና ተጠሪ ስራዎችን በትክክል አከናውኖ የስራ አፈጻጸምና በውሉ አስፈላጊ የሆኑት ተመጣጣኝ ደረሰኞችን ቢያቀርብም በውሉ አንቀፅ 11.4 መሰረት ሊከፈለው የሚገባው የተያዘ ገንዘብ መኖሩን ገልጾና የውሉ ዘመን ማብቃቱን ጠቅሶ አመልካች \$293,050.12 (ሁለት መቶ ዘጠና ሶስት ሺህ ሃምሳ ከአስራ ሁለት ሳንቲም የአሜሪካን ዶላር) የተያዘ ገንዘብ ለተጠሪ እንዲከፍል፣ በዚህ ገንዘብ ላይ ከነሐሴ 28 ቀን 2000 ዓ/ም ጀምሮ ተከፍሎ እስከሚያበቃ ድረስ ወለድ እንዲታሰብለትና ለክሱ የወጡት ወጪና ኪሳራዎች እንዲተኩለት ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት ጠይቋል።

የአሁኑ አመልካች ለተጠሪ ክስ በሰጠው መልስም በግራ ቀኙ ውሉ መኖሩን ሳይክድ ተጠሪ የሚጠበቁበትን ግዴታዎችን፣ መስራት ያለበትን ስራዎችን በሙሉ በመስራት ያላሟላ መሆኑን፣ የታቀደው በስራ ላይ ይውላል ተብሎ የነበረው አዲሱ ኩባንያ በተጨማሪም ሁኔታ ሊታይ እንዳልቻለና በውሉ መሰረት ስራው መጠናቀቅ በነበረባቸው የስምንት ወራት ጊዜ ውስጥ ያለመስራቱን፣ በመጀመሪያዎቹ ሁለት ሩብ አመታት በውሉ መሰረት መጠናቀቅ የነበረበት ስራ 80% የነበረ ሁኖ በተጨማሪም የተጠናቀቀው ግን 41.5% ብቻ መሆኑን፣ በሁለተኛው ግምገማም የውሉ ዘመን ካለቀ በኋላ የተከናወነው ስራ 71.3% ብቻ መሆኑ መረጋገጡንና በአጠቃላይ የተጠሪ የስራ አፈጻጸም እንደውሉ ያልተከናወነና አጥጋቢና ስኬታማ ያልነበረ መሆኑን ዘርዘሮ ክሱ ውድቅ ሊሆን ይገባል ሲል ተከራክሯል። ከዚህም በተጨማሪ የተከሳሽ ከሳሽነት ክስ ያቀረበ ሲሆን እንደ ውሉ ባለመፈጸሙ የደረሰውን ኪሳራ ዘርዘሮ \$428,918.96 (አራት መቶ ሀያ ስምንት ሺህ ዘጠኝ መቶ አሥራ ስምንት ከዘጠና ስድስት ሣንቲም የአሜሪካን ዶላር) በተጠሪ እንዲከፈለው ይወሰንለት ዘንድ ዳኝነት ጠይቋል። የአሁኑ ተጠሪም ለአመልካች የተከሳሽ ከሳሽነት ክስ ተገቢ ነው ያለውን መልስ ሰጥቷል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የተመለከተው የግልግል ጉባኤውም ተጠሪ በውሉ መሰረት የገባውን ግዴታ ያለመወጣቱ መረጋገጡን ገልጾ አመልካች ለተጠሪ ሊከፈል ይገባ ከነበረው \$4,289,189.60 ውስጥ በተሰራው ስራ መጠን \$2,442,084.39 ወይም የውሉን 56.93% መክፈሉ ስራው በድጋሚ እንዲገመገም ከተደረገ በኋላ እና አመልካች ቴክኒካዊ ፐርሶኔል ክፍል የድጋፍ ደብዳቤ ከተጻፈ በኋላ \$726,498.55 አመልካች ለተጠሪ እንዲከፈል መደረጉንና በግራ ቀኙ መካከል ያለውን ውል ለማድረግ መስማማቱ መረጋገጡን በምክንያትነት ይዞ ከዚህ ገንዘብ ውስጥ ለአመልካም ስራ አፈጻጸም የተያዘው 12% ገንዘብ ከተሰራው ስራ ጋር ተመጣጣኝ በሆነ መንገድ ሊለቀቅ የሚገባው እንጂ በአመልካች የሚያዘበት አግባብ የለም ሲል አመልካች ለተጠሪ \$87,169.02 ከነሐሴ 09 ቀን 2000 ዓ/ም ጀምሮ ከሚታሰብ ሕጋዊ ወለድ (9%) ጋር እንዲከፍል፣ በዚህ ገንዘብ መጠን የጠበቃ አበል 10% እንዲከፈል የወሰነ ሲሆን የአመልካችን የተከሳሽ ከሳሽነትን ክስ ግን ሙሉ በሙሉ ውድቅ አድርጎታል። በግራ ቀኙ ውል የግልግል ጉባኤ

በሚሰጠው ውሳኔ የመጨረሻ መሆኑ በመገለፁ ምክንያት አቤቱታው ለዚህ ሰበር ችሎት በቀጥታ ቀርቧል።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም በግራ ቀኝ መካከል ከታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. ጀምሮ ተፈጻሚነት እንዲኖረው የተደረገው ውል በሕጉ አግባብ ሳይሻሻልና ይህንን ተጠሪ ባላረጋገጠበት ሁኔታ የዳግም ግምገማ ውጤቱን መሰረት በማድረግ የመልካም ስራ አፈጻጸም መያዣ ገንዘብ በተሰራው ስራ መጠን ሊለቀቅ ይገባል ተብሎ መወሰኑም ሆነ ተጠሪ እንደ ውሉ ግዴታውን ያልፈጸመ መሆኑ ተረጋግጦ እያለ የአመልካች የተከላሽ ከሳሽነት ክስ ውድቅ የተደረገው ያላግባብ ነው በማለት መከራከሩን የሚያሳይ ነው። አቤቱታው ተመርምሮም በአመልካች መስሪያ ቤት ሰራተኞች እ.ኤ.አ መስከረም 15 ቀን 2008 በተደረገው የመልሶ ግምገማ (Re-evaluation) በግራ ቀኝ መካከል ውሉን ለመቋጨት የታለመ ስምምነት መደረጉን ያመለክታል በማለት እና በዚህ መልሶ ግምገማ አመልካች ተፈጻሚነቱ ባበቃው ውል የነበረውን የክፍያ ይገባኛል ጥያቄ የማቅረብ መብቱን ትቷል በማለት የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር ሲባል ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ የተደረገ ሲሆን ለተጠሪ ጥሪ ተደርጎለትም ግራ ቀኝ በጽሑፍ እንዲከራከሩ ከመደረጉም በላይ መጋቢት 11 ቀን 2004 ዓ/ም በዋለው ችሎትም የቃል ክርክር እንዲያደርጉ ተደርጓል።

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኝን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ ሲቀርብ ከተያዘው ጭብጥ አንፃር በሚከተለው መልኩ መርምሮታል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የተቻለው ግራ ቀኝ ከታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. ጀምሮ ከነሐሴ 28 ቀን 2000 ዓ/ም ድረስ የሚቆይ የአለምአቀፍ ደረጃውን የጠበቀ የቴሌኮም ኩባንያ ለመፍጠር ሲባል የተለያዩ ተግባራት የሚከናወኑበትን ስምምነት ማድረጋቸውን ግራ ቀኝ የማይካካዱበት ጉዳይ መሆኑን፣ ግልግል ጉባኤውም በአመልካችና በተጠሪ መካከል በተደረገው ውል የጊዜ ገደብና በውሉ በተገለፀው መሰረት ስራው ውጤታማና ስኬታማ በሆነ መንገድ በተጠሪ ምክንያት ያልተፈጸመ መሆኑን በፍሬ ነገር ደረጃ ያረጋገጠው ጉዳይ መሆኑን፣ ተጠሪ በአመልካች ላይ ክስ ሊመሰርት የቻለው ዳግም ግምገማ ተካሄዶ ስራው 71.3% መሰራቱ በአመልካች ተወካዮች ተረጋግጦ የውሉ ገንዘብ በዚህ በተሰራው ስራ መጠን ብር \$726,489.55 እንዲሆን ተደርጎ ለተጠሪ እንዲከፈል ሲደረግ የመልካም ስራ አፈፃፀም ዋስትና ገንዘብ በተሰራው ስራ ልክ መለቀቅ ሲገባው ያላግባብ የተያዘበት መሆኑን ገልጾ ይኸው ገንዘብ እንዲለቀቅለት መሆኑን፣ አመልካች የሚከራከረው ደግሞ በዳግም ግምገማ ጊዜ የቀድሞው ውል ያልተሻሻለ መሆኑንና ክፍያ እንዲፈፀም የተደረገውም በመካከላቸው ያለውን ግንኙነት ለማቋረጥ በማሰብ የአከፋፈሉ ሁኔታ የቀድሞውን ውል መሰረት በማድረግ ሊሆን እንደሚገባ መስከረም 05 ቀን 2001 ዓ.ም. የተፃፈው ደብዳቤ ይዘት የሚገልፅ መሆኑና በጠቅላላው የቀድሞው ውል በሕጉ አግባብ ባልተሻሻለበትና ተጠሪ ግዴታውን እንደ ውሉ አልፈጸመም ተብሎ በተረጋገጠበት አግባብ አመልካች ለተጠሪ የመልካም ስራ አፈጻጸም ዋስትና ገንዘብ ሊለቅ ይገባል ተብሎ መወሰኑ ስለ ውል መሻሻል የሚደነግጉትን የፍትሐብሔር ሕግ ድንጋጌዎችንና የግራ ቀኝን ውል ይዘትና በጉዳዩ ላይ የተጠየቀውን ዳኝነት እንዲሁም የማስረጃ አቀራረብና የዳኝነት አሰጣጥ ስርአትን

ያልተከተለ ነው በማለት መሆኑን ነው። ተጠሪ በግልግል ዳኝነት ክሱን ሲያቀርብ የቀድሞው ውል በህጉ አግባብ ተሻሽሏል በሚል ዳኝነት ያለመጠየቁንና ውል ስለመሻሻሉ የሚያሳይ ማስረጃ አለ ብሎ የማይክራክር መሆኑን በዚህ ችሎት በተደረገው የቃል ክርክር ያረጋገጠው ጉዳይ ከመሆኑም በላይ በግልግል ጉባኤው የተደረገው የክርክር ሂደትም አመልካች ውሉ ተሻሽሏል በማለት ያቀረበው ክርክር የሌለ መሆኑን በግልጽ የሚያሳይ መሆኑን ተገንዝበናል። እንዲሁም ተጠሪ በውሉ መሰረት ስራውን ሙሉ በሙሉ ሰርቹአለሁ ብሎ የማይክራክርና 71.3% ብቻ መስራቱን መረጋገጡን የማይክደው ፍሬ ነገር ሲሆን በውሉ ላይ የመልካም ስራ አፈጻጸም ዋስትና ገንዘብ በተሰራው ስራ ልክ መለቀቅ ያለበት ስለመሆኑ ስምምነት ተደርጓል በማለት የማይክራክር መሆኑን ተገንዝበናል። ተጠሪ የመልካም ስራ አፈጻጸም ዋስትና ገንዘብ በተሰራው ስራ መጠን ሊለቀቅ ይገባል በማለት የሚከራከረው በግራ ቀኝ መካከል ያለውን ግንኙነት ለመቋጨት ዳግም ግምገማ እንዲደረግ ተደርጎ የተሰራው ስራ መጠን ተጣርቶ በዚህ አግባብ ክፍያ እንዲከፈል አመልካች በተወካዮቹ አማካኝነት ስምምነት ላይ ደርሷል በሚል ምክንያት መሆኑንም ተረድተናል። አመልካች የዳግም ግምገማው ሪፖርት ተቀባይነት ላይ ክርክር የሌለውና የዚህ ሪፖርት አላማ በግራ ቀኝ መካከል የነበረውን ግንኙነት ወደፊት ቀሪ እንዲሆን ታስቦ የተከናወነ መሆኑንም የሚቀበለው ጉዳይ መሆኑን ተረድተናል። ስለሆነም ምላሽ የሚያሻው የጉዳዩ ጭብጥም አመልካችና ተጠሪ ሚያዚያ 09 ቀን 2000 (እ.ኤ.አ አፕሪል 17 ቀን 2008) ያፀደቁት የሥራ ውል ተሻሽሏል ወይንስ አልተሻሻለም? የሚለው ነው። ይህንኑ ጭብጥ ከማየታችን በፊት ግን የተጠሪ ወኪል በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ባነሷቸው ነጥቦች ላይ ምላሽ መስጠቱ ተገቢ ሁኖ ተገኝቷል።

የተጠሪ ወኪል አመልካች የሰበር አቤቱታውን በጊዜ ገደቡ ያለማቅረቡንና በግልግል ጉባኤው የሚሰጠው ውሳኔ የመጨረሻ መሆኑን ግራ ቀኝ የተስማሙት መሆኑን ገልጸው ጉዳዩ በዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ሊታይ አይገባም በማለት ተቃውሞ አቅርበዋል። ይሁን እንጂ አመልካች የሰበር አቤቱታውን እንዲያቀርብ በሰበር ሰሚ ችሎቱ በመ/ቁጥር 62141 በሕጉ አግባብ የፈቀደለት በመሆኑ የሰበር አቤቱታ ማቅረቢያ ጊዜ ማለፉን መሰረት በማድረግ የተጠሪ ወኪል ያቀረቡትን ተቃውሞ አልተቀበልነውም። እንዲሁም በአመልካችና በተጠሪ መካከል የተደረገው ስምምነት ጉባኤው የሚሰጠው ውሳኔ የመጨረሻ ነው የሚል ቢሆንም እንኳ የሰበር ሰሚ ችሎቱን ስልጣን በስምምነት ለማስቀረት የሚቻልበት አግባብ የሌለ መሆኑን ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁጥር 42239 በቀረበው ጉዳይ ላይ በአዋጅ ቁጥር 454/1997 አንቀጽ 2(1) መሰረት በየትኛውም እርከን የሚገኝ ፍርድ ቤትን የሚያስገድድ የሕግ ትርጉም የሰጠበት ጉዳይ በመሆኑ ተጠሪ በዚህ ረገድ ያቀረበው ተቃውሞም ተቀባይነት ሊሰጠው የሚገባ ሁኖ አልተገኘም።

ወደዋናው ጉዳይ ስንመለስም በመሰረቱ በውል አመሥራረት ሂደት ውል ተቀባይ ተብሎ የሚታወቅ ወገን ውሉን መቀበሉ በጽሁፍ፣ በልማዳዊ ምልክት ወይንም በተግባር ካላመለከተ በስተቀር መልስ ሳይሰጥ ቢቀር በግራ ቀኝ መካከል የውል ግዴታ ተቋቁሟል ለማለት እንደማይቻል ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1682 ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ መረዳት ይቻላል። ይህ ድንጋጌ የሚሳየው በመርህ ደረጃ ዝምታ ውልን እንደመቀበል ሊቆጠር እንደማይችል ነው። ይሁን እንጂ በአንዳንድ ሁኔታዎች ዝምታ ውልን እንደመቀበል እንደሚያስቆጥር በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1683 እና 1684 ድንጋጌዎች ስር ከተመለከቱት ሁኔታዎች መረዳት ይቻላል። በዚህም አግባብ አስቀድሞ

በግራ ቀኙ መካከል የውል ስምምነት ባለ ጊዜ አንድ ወገን ይህንን ውል ለማደስ፣ የውሉን ዘመን ለማስረዘም፣ ለማሻሻል ወይም ከቀድሞው ውል ጋር በተዛመደ አኳኋን ተጨማሪ ውል ለማድረግ የሚያቀርበው ጥያቄ በበቂ ጊዜ ውስጥ በሌላው ተዋዋይ ወገን አሉታዊ ምላሽ ካልተሰጠበት ዝምታው መቀበልን እንደሚያስከትል በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1684 ስር ተደንግጓል። የፍ/ሕ/ቁጥር 1722 ድንጋጌ ሲታይ ደግሞ ቀድሞ የነበረ ውል በሚሻሻልበት ጊዜ አስቀድሞ በተደረገው የአፃፃፍ ሥርዓት መከናወን እንዳለበት በግልፅና አስገዳጅነት ባለው መልኩ ሰፍሯል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመለስም ግራ ቀኙ ሚያዝያ 09 ቀን 2000 ዓ.ም ባደረጉት የሥራ ውል ከታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ/ም ጀምሮ እስከ ከነሐሴ 28 ቀን 2000 ዓ/ም ድረስ የሚቆይ አለምአቀፍ ደረጃውን የጠበቀ የቴሌኮም ኩባንያ ለመፍጠር ሲባል የተለያዩ ተግባራት የሚከናወኑበትን ስምምነት ማድረጋቸው በግራ ቀኙ የታመነ ቢሆንም በውሉ በተቀመጠው የጊዜ ገደብና የአፈጻጸም ጥራት ስራው ያልተከናወነ መሆኑን ተጠሪ የማይክደው፣ እንዲሁም የግልግል ጉባኤውም በፍራ ነገር ደረጃ ያረጋገጠው ነጥብ ነው። ተጠሪ የክፍያ ጥያቄውን ያቀረበውም የቀድሞው ውል በሕጉ አግባብ ተሻሻሏል በሚል ምክንያት ስላለመሆኑ የክርክር ሂደት የሚያረጋግጠው ነጥብ ሲሆን ተጠሪው ለጥያቄው መሰረት ያደረገው መስከረም 5 ቀን 2001 ዓ.ም. በተደረገው የመልሶ ግምገማ አመልካች ለተጠሪ ለተሰሩ ስራዎች ክፍያ እንዲፈፀም ስምምነት አድርጓል በሚል ምክንያት ነው። ይሁን እንጂ መስከረም 5 ቀን 2001 ዓ/ም በአመልካች መስሪያ ቤት ኃላፊዎች ተቀባይነት አግኝቷል የተባለው የመልሶ ግምገማ ሪፖርት ውጤት ተጠሪ ቀድሞ በተደረገው የውልና እና የጥራት ደረጃ 71.3% (ሰባ አንድ ነጥብ ሶስት ከመቶ) ብቻ የሰራ መሆኑ መረጋገጡን አመልካች በማመን አሁን አጥብቆ የሚከራከረው ይህ የመልሶ ግምገማ ሪፖርት በቀድሞው ውል ስለ ክፍያ አፈፃፀም የተመለከተውን ሌሎች የተዋዋይ ወገኖችን መብትና ግዴታ ቀሪ ያደረገ ባለመሆኑ ለመልካም ስራ አፈጻጸም ዋስትና የተያዘው ገንዘብ ስለመሰራቱ ከተረጋገጠው የስራ መጠን ጋር ተዛምዶ ተመጣጣኝ በሆነ መልኩ አመልካች ለተጠሪ ሊለቅ የሚገባበት ከሕግ ወይም ከውል የመነጨ ግዴታ የለም በማለት ነው። ይህ ችሎትም ጉዳዩን እንደተመለከተው ተጠሪ የቀድሞ ውል የተሻሻለ ስለመሆኑ መሰረት አድርጎ ክስና ክርክር ያላቀረበ እና በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1722 መሰረትም የተሻሻለ ውል ስለመኖሩ የሚያረጋግጥ ማስረጃ በማቅረብ በፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2001 መሰረት መብቱን ያስረዳበት የክርክር ሂደት የለም። ተጠሪ የሚጠይቀውን ክፍያ ከውል ወይም ከሕግ የመነጨ ስለመሆኑ የማስረዳት ግዴታ ያለበት መሆኑ ከፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 2001 ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ የምንገነዘበው ጉዳይ ነው። በዚህ አኳኋን በተጠሪ በኩል የቀረበ የውል ማሻሻል ጉዳይ በሌለበት ሁኔታ አመልካች የመስከረም 5 ቀን 2001 ዓ/ም የመልሶ ግምገማ ውጤት በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1684 መሠረት በዝምታ ተቀብሏል ለማለት የሚቻልበት የሕግ አግባብም ሊኖር አይችልም። ይልቁንም የአመልካች መስሪያ ቤት ኃላፊ የመልሶ ግምገማ ሪፖርቱን ከተመለከቱ በኋላ ተጠሪ አለኝ የሚለውን ክፍያ በቀድሞው ውል መሰረት እንዲከናወን በሚያስገነዝብ መልኩ ጠቅሰው በመልሶ ግምገማ ሪፖርቱ ላይ ማዘዛቸውን አመልካች በአቀረበው የሰነድ ማስረጃ ይዘት የተረጋገጠ ስለመሆኑ በጉባኤው ላይ የተደረገው የክርክር ሂደት በግልጽ ያሳያል። በመሆኑም የመስከረም 5 ቀን 2001 ዓ.ም. የመልሶ ግምገማ ሪፖርት በፍ/ብ/ሕ/ቁ. 1722 መሠረት የቀድሞው ውል የተሻሻለበት መሆኑን ባልተረጋገጠበትና በሪፖርቱ ላይ የክፍያው አፈጻጸም በቀድሞው ውል ከተገለፀው ውጪ ስለመሆኑ የሚያሳይ ማስረጃ ባልቀረበበት ሁኔታ በቀድሞው ውል አንቀፅ 11.4 ድንጋጌ መሰረት ተጠሪ ከሚገባው ክፍያ በተሰራው ስራ መጠን መሰረት 12% እንደሚለቀቅለት በግልጽ

ባልተቀመጠበት ሁኔታ ግልግል ጉባኤው የመልካም ስራ አፈጻጸም ቦንድ በመልሶ ግምገማ መሰረት በተረጋገጠው 71.3% ስሌት መሰረት እንዲለቀቅ መወሰኑ የውል ወይም የሕግ መሰረት በሌለበት ሁኔታ ሁኖ ተገኝቷል። አንድ የግልግል ጉባኤ ጉዳዩን በማየት የዳኝነት መፍትሔ ሊሰጥ የሚችለው ደግሞ ተከራካሪ ወገኖች በተስማሙበትና በሚጸና ወይም ዋጋ ያለውን ግዴታ በመከተል ስለመሆኑ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 356(ሀ) ድንጋጌ አቀራረብ፣ ይዘትና መንፈስ ያስገነዝባል። ይህ ድንጋጌ የግልግል ወይም የቤተዘመድ ሽምግልና ዳኞች ተከራካሪዎቹ ወገኖች የተስማሙበት ነው በማለት በማይጸና ወይም ዋጋ የሌለውን ግዴታ በመከተል ወይም ባለጉዳዮቹ ያላቀረቡትንና ያልተከራከሩበትን ጉዳይ መሰረት በማድረግ ብይን የሰጡ መሆኑ ከተረጋገጠ ጉዳይ ይግባኝ የሌለው መሆኑን ቢስማሙም እንኳን ይግባኝ ለማቅረብ መሰረት ከሚሆኑ ነገሮች መካከል እንደሆኑ ጠቅሷል። በመሆኑም የግልግል ጉባኤው የመልካም ስራ አፈጻጸምን በተመለከተ ተጠሪ ስለመስራቱ በመልሶ ግምገማ በተረጋገጠው መጠን ስሌት መሰረት ታስቦ ሊመለስት ይገባል በማለት የሰጠው የውሳኔ ክፍል ከመልሶ ግምገማ በኋላ የቀድሞ ውል በሕጉ አግባብ የተሻሻለና ዋጋ ያለው ስምምነት ስለመኖሩ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ በመሆኑ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሁኖ አግኝተናል።

ሌላው አመልካች አጥብቆ የሚከራከርበት ነጥብ የተከሳሽ ከሳሽነትን ክስ መሰረት ያደረገ የጉዳት ካሳ ክፍያ ጥያቄ ነው። በክርክሩ ሂደት አመልካች ከተጠሪ ጋር ያደረገው ውል በውሉ በተመለከተው የጊዜ ገደብ ውስጥ ያለመከናወኑና የተሰራው ስራም በውሉ የተገለፀውን ያህል መጠን ያለመሆኑ የተረጋገጠ ጉዳይ ነው። አመልካች የጉዳት ካሳ ጥያቄን መሰረት ያደረገውም ስራው በውሉ በተመለከተው የጊዜ ገደብ ያለመሰራቱና በውሉ አንቀፅ 17 የተመለከተውን ድንጋጌ መሰረት በማድረግ ነው። በእርግጥ በውሉ አንቀፅ 17 ስር ከተዋዋይ ወገኖች አንዱ በውሉ በተመለከተው የጊዜ ገደብ ውስጥ በሙሉ ወይም በከፊል ግዴታውን ካልተወጣ ሌላው ወገን የጉዳት ካሳ የመጠየቅ መብት ያለው መሆኑንና ሊጠየቅ የሚገባውን የጉዳት መጠን ምን ያህል እንደሆነ ተደንግጓል። ይሁን እንጂ የመልካም ሥራ አፈጻጸም (ቦንድ) ሰነድ የውል አፈፃፀምን ለማረጋገጥ የሚሰጥ የዋስትና ሰነድ መሆኑን፣ ይህም በባለገንዘብ እና በባለ እዳ መካከል የተደረገው ውል አፈፃፀም ለመጠበቅ የሚገባ ግዴታ መሆኑ ከሰነዱ አይነተኛ ዓላማ የምንገነዘበው ጉዳይ ነው። የመልካም ስራ አፈፃፀም ቦንድ መሰረታዊ አላማ ስራው በውሉ መሰረት ስለመሰራቱ ለማረጋገጥ የሚገባ ግዴታ መሆኑ እሙን ነው። በአመልካችና በተጠሪ መካከል ከታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. ጀምሮ የጸናው ውል በአንቀጽ 11.4 ስር ከመጀመሪያ ክፍያ ጀምሮ እየተቀነሰ 12% የሚሆነው የውሉ ዋጋ እንዲያዝ የሚደረግ መሆኑንና የውሉ ዘመን ካለቀ ከ15 ቀናት በኋላ ስራዎቹ በስኬታማ ሁኔታ መጠናቀቃቸውን በሃርድ ኮፒ እና በሶፍት ኮፒ ከተረጋገጠ በኋላ የሚለቀቅ መሆኑን በግልጽ ያሳያል። በዚህ በውሉ ድጋጌ ውስጥ ".....ስራዎቹ በስኬታማ ሁኔታ መጠናቀቃቸው----" የሚለው ሐረግ ሲታይ የመልካም ስራ አፈጻጸም ቦንድ ስራዎቹ በስኬታማ ሁኔታ ባይጠናቀቁ የሚደርሰውን ጉዳት ለማካካስ ጭምር ታስቦ የተገባ ግዴታ መሆኑን ያሳያል። አመልካች ተጠሪ በተከሳሽ ከሳሽነት በውሉ አንቀጽ 17 መሰረት የጠየቀው የጉዳት ካሳ መጠን በውሉ አግባብ ሳይሰራ በዘገየበት ጊዜና ስራውን ሰርቶ ለማጠናቀቅ በተጨማሪነት አስፈላጊ የሆነውን ጊዜ መሰረት በማድረግ ተሰልቶና በአመልካች እጅ ይገኛል ከተባለው የመልካም ስራ አፈጻጸም ገንዘብ መጠን የበለጠ ስለመሆኑ በፍሬ ነገር የተረጋገጠ ጉዳይ አይደለም። ይልቅም አመልካች ከተጠሪ ጋር የነበረውን ግንኙነት መሰረት በማድረግ የተሰራውን ስራ መልሶ በመገምገም በተሰራው ስራና ከታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. ጀምሮ

በጸናው ውል መሰረት ክፍያ እንዲፈጸም የተደረገ መሆኑን የክርክሩ ሂደት በግልጽ ያሳያል። እንዲህ ከሆነ ስራውን በጊዜ ለማጠናቀቅ ባለመቻሉና ስራውን ወደፊት ስርቶ ለመጨረስ የሚያስፈልገው ጊዜ ላይ ካሳ ለማስከፈል አመልካች ሃሳብ የነበረው ስለመሆኑ የሚያሳይ ማስረጃ የለም። አመልካች ከተጠሪ ጋር የነበረውን ግንኙነት መሰረት አድርጎ በተሰራው የስራ መጠን ለተጠሪ ክፍያ በመፈጸም የውሉ ማጠናቀቂያ ጊዜ ከሆነው ከነሐሴ 2000 በኋላ ስራው ለዘገየበትና ስራውን ስርቶ ለማጠናቀቅ ለሚያስፈልገው ተጨማሪ ጊዜ ያልተሰራውን ስራ 0.1% ያህል የክፍያ መጠን ለእያንዳንዱ ቀን ወይም የውሉን ጠቅላላ ዋጋ 10% በጠቅላላው የጉዳት ካሳ ከተጠሪ የሚጠይቅበት አግባብ ስለመኖሩ በማስረጃ ያላስደገፈው የክርክር ነጥብ ነው። ይልቅንም አመልካች ስራው በውሉ በተቀመጠው ጊዜና ጥራት ያለመጠናቀቁን እያወቀ በመካከላቸው ያለው ግንኙነት ቀሪ እንዲሆን መስከረም 05 ቀን 2001 ዓ.ም. በተደረገው የመልሶ ግምገማ ሪፖርት መነሻነት ስምምነት አድርጓል። ይህ ስምምነት የሚያሳየው ውሉ በጊዜው ባይጠናቀቅም በመካከላቸው ያለውን ግንኙነት አቋርጧል። የተቋረጠ ውል ደግሞ በተዋዋይ ወገኖች መካከል እስከተቋረጠ ድረስ እንጂ ውሉ ከተቋረጠ በኋላ ባለው ጊዜ ወይም ወደፊት ውጤት የሚያስከትልበት አግባብ የሌለ መሆኑን ክፍ/ብ/ሕ/ቁጥር 1819(2) ድንጋጌ ይዘትና መንፈስ የምንገነዘበው ጉዳይ ነው። በመሆኑም የአመልካች የተከሰሽ ከሳሽነት ክስ ውድቅ የሆነው የመስከረም 05 ቀን 2001 ዓ.ም. የመልሶ ግምገማን ሪፖርት አመልካች በመቀበል ስራውን ለወደፊት ለመስራት የሚያስፈልጉ ጊዜያትን ቀሪ በማድረጉ ሁኖ ስለአገኘነው በዚህ ረገድ የተሰጠው የውሳኔ ክፍል መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት ነው ለማለት አልተቻለም።

ው ሣ ኔ

1. የግልግል ጉባኤው በጉዳዩ ላይ ከሐሴ 06 ቀን 2002 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 353 መሰረት ተሻሻሏል።
2. በአመልካችና በተጠሪ መካከል መስከረም 05 ቀን 2001 ዓ.ም. ተደረገ የተባለው የመልሶ ግምገማ ሪፖርት ስምምነት በመካከላቸው ታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. የተደረገውን ውል ያላሻሻለ በመሆኑ አመልካች ለተጠሪ በመልሶ ግምገማ መሰረት ስለመሰራቱ በተረጋገጠው 71.3% ስራ መጠን መሰረት የመልካም ስራ አፈጻጸም ቦንድ ለተጠሪ የሚለቅበት አግባብ የለም ብለናል። የአመልካች የተከሰሽ ከሳሽነት ጥያቄ ውድቅ መደረጉ ታህሳስ 25 ቀን 2000 ዓ.ም. ከተደረገው ውል አንቀፅ 11.4፣ 17 ይዘትና መንፈስ ከመስከረም 5 2001 ዓ.ም. የመልሶ ግምገማ ሪፖርትና ውጤቱ ጋር ባገናዘበ መልኩ ነው ብለናል።
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣውን ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።

መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደ መ/ቤት ይመለስ ብለናል።

የማይነበብ የአራት ዳኞች ፊርማ አለበት።

የሐሳብ ልዩነት

እኔ ስሜ በሶስተኛው ተራ ቁጥር የተገለፀው ዳኛ አብላጫው ድምፅ በሰጠው ውሣኔ በከፊል ያልተስማማሁ በመሆኔ በሀሳብ ተለይቻለሁ። ከሙያ ባልደረቦቼ በከፊል የማልስማማባቸውና በከፊል የምስማማባቸው ነጥቦች የሚከተሉት ናቸው።

1. የመጀመሪያው ልዩነቱ የግራ ቀኙን ክርክር ለመፍታት የሚያስችል ጭብጥ በመያዝ ለጉዳዩ እልባት መስጠት ያስፈልጋል የሚል ነው። አብላጫው ድምፅ “እመልካችና ተጠሪ ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም ያደረጉት የሥራ ውል ተሻሽሏል ወይስ አልተሻሻለም? የሚለውን ጭብጥ በመያዝና ይህንን ጭብጥ ለመወሰን አግባብነት ያላቸውን የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1722፣ የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1684 እና የውሉን ኃይለ ቃሎች በመተርጎምና መሠረት በማድረግ ውሣኔ ሰጥቷል።

በእኔ በኩል የግልግል ጉባኤው አብዛኛውን የተጠሪን ጥያቄ ውድቅ ያደረገው በመሆኑ አሁን በሰበር የሚከራከሩበትን ጉዳይ ለመወሰን ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም አመልካችና ተጠሪ ያደረጉት ውል በአመልካችና በተጠሪ ስምምነት ተቋርጧል ወይስ አልተቋርጠም? ውሉ በተዋዋዮቹ ፈቃድና ስምምነት ተቋርጧል የሚባል ቢሆን የውሉ መቋረጥ የሚያስከትለው ሕጋዊ ውጤት ምንድን ነው? የሚሉትን ጭብጦች ካልተያዙና ስለ ውል መቋረጥ መሠረታዊ ባህሪ፣ አፈፃፀምና ውጤት የሚደነግጉ የሕግ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ ውሣኔ ካልተሰጠ የግራ ቀኙን ክርክር በአግባቡ ለመፍታት አይቻልም የሚል ሀሳብ አለኝ። ምክንያቱም አመልካችና ተጠሪ ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም ባደረጉት የሥራ ውል መሠረት ተጠሪ 71.3% ሥራ የሠራ መሆኑን ግራ ቀኙ ያልተካካዱበትና የግልግል ጉባኤው ያረጋገጠው፣ ይህ የሰበር ችሎትም ትክክል ነው ብሎ የተቀበለው ፍሬ ጉዳይ ነው። ከዚህ በተጨማሪ አመልካችና ተጠሪ ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም አድርገውት የነበረውን ውል በፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 1 በሚደነግገው መሠረት ለማቋረጥ (terminate) ለማድረግ መስማማታቸውና ውሉ በተዋዋዮቹ ስምምነት ቀሪ መሆኑ (terminate) መደረጉ በግልግል ጉባኤው ተረጋግጧል። አብላጫው ድምፅም አመልካች በአፀፋ ክስ ውሉ በአግባቡ ባለመፈፀሙ ተጠሪ ካህ እንዲከፍል ይወሰንልኝ በማለት ያቀረበውን ጥያቄ የግልግል ጉባኤው ውድቅ ማድረግ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት የግልግል ጉባኤውን ውሣኔ በከፊል ያፀናው በአመልካችና በተጠሪ መካከል የነበረው የሥራ ውል በተዋዋዮቹ ስምምነት ቀሪ መሆኑን (terminate) መደረጉን በመጥቀስ ነው።

ተጠሪ በውሉ መሠረት 71.3% ሥራ ከሠራ በኋላ ውሉ በአመልካችና በተጠሪ ስምምነት በፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 1 በሚደነግገው መሠረት መቋረጡ (ቀሪ) መሆኑ ካላከራከረ፣ አመልካችና ተጠሪ ውላቸውን በስምምነት ቀሪ ማድረጋቸው አመልካች የመልካም ሥራ አፈፃፀም ዋስትና የሚሆን ነው በማለት ውሉ ከተቋረጠ በኋላ 87,169.02 የአሜሪካን ዶላር አላግባብ የቀነሰብኝ ስለሆነ እንዲከፍል በማለት ተጠሪ ባቀረበው ጥያቄ ላይ የሚኖረው ሕጋዊ ውጤት ምንድን ነው? በተመሳሳይ ሁኔታ የውለታው በተዋዋዮቹ ስምምነት ቀሪ መሆን አመልካች ተጠሪ ውሉን አሟልቶ ባለመፈፀሙ ለደረሰብኝ ጉዳት ካህ እንዲከፍል ይወሰንልኝ በማለት ባቀረበው አፀፋ ክስ ላይ የሚኖረው ሕጋዊ ውጤት ምንድን ነው? የሚሉትን ነጥቦች መመርመር ይጠይቃል።

ውለታን ለማስቀረት በተዋዋይ ወገኖች በፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት የሚደረግ ስምምነት፣ በፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1675 በተሰጠው ትርጓሜ መሠረት አመልካችና ተጠሪ ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም በተደረገ ውል አቋቁመውት የነበረውን ግዴታቸውን ለማስቀረት ያደረጉት ውል ነው። ይህም ማለት አመልካችና ተጠሪ ውሉን ለማቋረጥ (ቀሪ) ለማድረግ በሚያደረጉት ስምምነት ሕግ ከወሰናቸውና ከአስተሳሰባቸው ነገሮች በስተቀር በፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1711 መሠረት የመሰላቸውን የመወሰን መብት ይኖራቸዋል። ስለዚህ ውሉ በተዋዋዮቹ ስምምነት ቀሪ መሆኑ (terminate) መደረጉ የሚያስከትለውን ውጤት በመረዳት አመልካችና ተጠሪ ውሉን ለማቋረጥ ሲስማሙ ፈቃዳቸውን የሰጡባቸውን መሠረታዊ ጉዳዮችና ስለውል መቋረጥ (termination of contract) የተደነገጉ የፍታሐብሔር ሕግ ድንጋጌዎችን መሠረት በማድረግ አከራካሪውን ጭብጥ መወሰን የሚጠይቅ ነው ብዬ አስባለሁ።

2. አመልካችና ተጠሪ ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም አድርገውት የነበረውን የሥራ ውል ለማቋረጥ ሲስማሙ፣ አመልካች ተጠሪ ለሰራው ሥራ 657,408.51 የአሜሪካን ዶላር የተጣራ ክፍያ ለመክፈል መስማማቱን የግልግል ጉባኤው አረጋግጧል። ከዚህ በተጨማሪ አመልካች የተጠሪን የትራንስፖርት ወጭ፣ የአየር ትኬትና የቤት ኪራይ ወጭ መሸፈኛ የሚሆን 69,000 የአሜሪካን ዶላር ለመክፈል መስማማቱ በግልግል ጉባኤው ውሣኔ ተረጋግጧል። አመልካች እነዚህን ክፍያዎች በመፈፀም ከተጠሪ ጋር የነበረውን የሥራ ውል ለማቋረጥ (ለመዘጋት) የተስማማ መሆኑን አይክድም። የግልግል ጉባኤው ውሣኔ የሰጠበትና አመልካችንና ተጠሪን ያላግባባውና እስከ ሰበር ያከራከረው። አመልካች ተጠሪ ለሠራው ሥራ ከሚከፍለው 657,408.51 የአሜሪካን ዶላር፣ ከተጠሪ ጋር ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም ያደረገሁት የሥራ ውል አንቀጽ 11 ንዑስ አንቀጽ 4 መብት ይሰጠኛል በማለት 12% በመቀነስ ክፍያ መፈፀሙና በተመሳሳይ ሁኔታ አመልካች ለትራንስፖርት፣ ለአየር ትኬትና ለቤት ኪራይ የወጣ ወጭ መሸፈኛ ለመክፈል ከተስማማው 69,000 የአሜሪካን ዶላር 12% ቀንሶ ማስቀረቱ ነው።

ተዋዋይ ወገኖች በውል አቋቁመውት የነበረውን ግዴታ በፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 1 መሠረት በስምምነት ቀሪ ሲያደርጉ የተለየ ፎርም መከተል እንዳለባቸው የሚደነግግ አስገዳጅ ድንጋጌ የለም። ከዚህ በተጨማሪ አመልካችና ተጠሪ ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም አድርገውት የነበረውን የሥራ ውል በስምምነት ማቋረጣቸው አከራካሪ ጭብጥ አይደለም። የውለታ በተዋዋዮች ስምምነት መቋረጥ (terminate) መደረግ ከውል መፍረስ ወይም ከውል መሠረዝ የተለየ ባህሪና ውጤት ያለው መሆኑን አግባብነት ያላቸውን የፍታሐብሔር ድንጋጌዎች ይዘት በማገናዘብ ለመረዳት ይቻላል። እንደዚሁም ውል በስምምነት ቀሪ ማድረግ (termination of contract) ውልን ከማሻሻል (ውል ከመለወጥ) (variation of contract) እና ውል ከመተካት (Novation of contract) የተለየ ባህሪ፣ ይዘትና ውጤት ያለው መሆኑን፣ የፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1819 እና ተከታይ ድንጋጌዎችን፣ የፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1722 እና የፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1826 እና ተከታይ ድንጋጌዎችን ይዘት በማገናዘብ ለመረዳት ይቻላል። ከዚህ አንጻር ስመለከተው አመልካች ከተጠሪ ጋር በተደረገው ስምምነት ቀሪ የሆነውን ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም ተደርጎ የነበረው የሥራ ውል አንቀጽ 11 ንዑስ አንቀጽ 4 የፍታሐብሔር ሕግ ቁጥር 1722 በሚደነግገው መሠረት ያልተሻሻለ በመሆኑ

ለተጠሪ ከምክፍለው ክፍያ 12% ቀንሶ የማስቀረት መብት አለኝ በማለት አመልካች የሚያቀርበው ክርክር ውልን በስምምነት ቀሪ በማድረግና ውለታን በማሻሻል መካከል ያለውን ልዩነት ያላገናዘበና የሕግ መሠረት የሌለው ነው የሚል ሀሳብ አለኝ።

የውሉ በተዋዋዮቹ ፈቃድና ስምምነት መቋረጥ (ቀሪ) መሆን የተዋዋይ ወገኖች የወደፊት የውል የመፈፀም ግዴታ የሚያስቀር መሆኑን የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 2 ይደነግጋል። እንደዚሁም የውሉ መቋረጥ /ቀሪ/ መሆን ያለፈውን ሁኔታ የማይነካ መሆኑን የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 3 ይደነግጋል። ከዚህ በተጨማሪ የውል ቀሪ መሆን (termination of contract) ተዋዋዮቹ በውል አቋቋሙት የነበረውን መብትና ግዴታ ቀሪ የማድረግ ውጤት የሚኖረው መሆኑን ከፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1807 /ለ/ ድንጋጌ ይዘት መንፈስና ዓላማ በማገናዘብ ለመረዳት ይቻላል። አመልካች ከተጠሪ ጋር ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም አድርጎት የነበረውን የሥራ ውል ለማቋረጥ ሲስማማ ተጠሪ ለሰራው ሥራና ውሉን ለመፈፀም የወጣውን ወጭ ለመሸፈኛ እንዲሆን በድምሩ 726,408.51 የአሜሪካን ዶላር ለተጠሪ በመክፈል ውለታውን ለማቋረጥ የሰጠው ፈቃድና ስምምነት ውሉን ለማሻሻል የተሰጠ ፈቃድ ሳይሆን ውሉን ለማቋረጥ የተደረገው ስምምነት ልዩ ሁኔታና ግዴታ ነው። በመሆኑም አመልካች ውሉን ለማቋረጥ ከተጠሪ ጋር ባደረገው ስምምነት አመልካችና ተጠሪ ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም ባደረጉት ውል ያቋቋሟቸው መብቶችና ግዴታዎች ተቋርጠዋል (ቀሪ ሆነዋል)። አመልካች የውሉ ሕልውና በስምምነት ቀሪ የሆነውን ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም ተደርጎ የነበረውን የሥራ ውል አንቀጽ 11 ንዑስ አንቀጽ 4 መሠረት በማድረግ ለተጠሪ ውሉን ሲያቋርጥ ለመክፈል ከተስማማው ገንዘብ አሥራ ሁለት ፐርሰንት ቀንሶ ለማስቀረት የሚያስችለው ከውል ወይም ከሕግ የመነጨ መብት የለውም። አመልካች ከተጠሪ ጋር የነበረውን ውል ቀሪ ለማድረግ ያደረገው ስምምነት እንደ ማናቸውም ውል በተዋዋዮቹ ላይ የሕግ ያህል ገዥነትና አስገዳጅነት የሚኖረው መሆኑን የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 1 ድንጋጌ ከፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1731 ንዑስ አንቀጽ 1 ድንጋጌ ጋር በጣም ለማንበብ ለመረዳት ይቻላል። ስለዚህ አመልካች ከተጠሪ ጋር የነበረውን የሥራ ውል ቀሪ ለማድረግ ሲስማማ ለመክፈል ፈቃዱን የሰጠበትን ገንዘብ ማይቀናነስ የመክፈል ኃላፊነት ይኖርበታል። አመልካች ውለታን ቀሪ ለማድረግ ከተጠሪ ጋር ባደረገው ስምምነት ገዥነቱና ተፈጻሚነቱ ቀሪ የሆነውን የሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም የሥራ ውል አንቀጽ 11 ንዑስ አንቀጽ 4 በመጥቀስ 87,169.2 የአሜሪካን ዶላር ለተጠሪ ከሚከፍለው ክፍያ ቀንሶ ማስቀረቱ ከላይ በዘርዘር የገለፅኳቸውን የሕግ ድንጋጌዎች ይዘት መንፈስና ዓላማ ያላገናዘበና ከሕግ ወይም ከውል የመነጨ መሠረት የሌለው ነው የሚል ሀሳብ አለኝ። ይህንን የአመልካች አድራጎት የግልግል ጉባኤው የሕግ መሠረት ስለሌለው ቀንሶ ያስቀረኸውን ገንዘብ ለተጠሪ ክፈል በማለት መወሰኑ ተገቢና የሕግ ስህተት የሌለበት ነው በማለት በሀሳብ ተለይቻለሁ።

3. አመልካች በስምምነት ሕልውናው፣ አስገዳጅነቱና ተፈጻሚነቱን ቀሪ ያደረገውን ከተጠሪ ጋር ሚያዝያ 9 ቀን 2000 ዓ.ም አድርጎት የነበረውን የሥራ ውል በመጥቀስ ተጠሪ በውሉ መሠረት ግዴታውን አጠቃልሎ ያልፈጸመ በመሆኑ፣ ውሉ ባለመፈፀሙ ተጠሪ ካሳ እንዲከፍል ውሳኔ ይሰጥልኝ በማለት ያቀረበውን የአፀፋ ክስ የግልግል ጉባኤው ውድቅ አድርጎታል። የግልግል ጉባኤው የአመልካችን የአፀፋ ክስ ቀሪ ያደረገው ውሉን ለማቋረጥ (termination) ለማድረግ ስትስማሙ በውሉ

አለመፈፀም ለደረሰ ጉዳት ካሳ የመጠየቅ መብት ያለህ ስለመሆኑ አልተገለፀም። በአንፃሩ ውሉን ቀሪ ለማድረግ የተስማማኸው በውሉ አለመፈፀም ካሳ የመጠየቅ መብትህን በመተው ነው በማለት ነው። አብላጫው ድምፅ ይህ የግልግል ጉባኤው ውሳኔ የፍታብሔር ሕግ ቁጥር 1819 ንዑስ አንቀጽ 2 መሠረት ያደረገ መሆኑን በመዘርዘር በዚህ በኩል አመልካች ያቀረበውን የሰበር አቤቱታ ውድቅ አድርጎ የግልግል ጉባኤው የሰጠውን ውሳኔ አፅንቶቷል። እኔ በዚህ የውሳኔ ክፍል አብላጫው ድምፅ በሰጠው ውሳኔ ሙሉ በሙሉ የምስማማበት ነጥብ ነው።

ከላይ በተራ ቁጥር 1 እና ተራ ቁጥር 2 በዘረዘርኳቸው ምክንያቶች አመልካች የሕግ ወይም የፀና የውል መሠረት ሳይኖረው ቀንሶ ያስቀረውን ገንዘብ ለተጠሪ እንዲከፍል የግልግል ጉባኤው የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የሌለበት ነው ብዬ ስለማስብ በሃሳብ ተለይቻለሁ።

የማይነበብ የአንድ ዳኛ ፊርማ አለበት።

ቤ/መ